

POSTANOWIENIE

Dnia 5 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki

w sprawie obwinionego sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] J. B., po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 5 czerwca 2024 r., wniosku obrońcy obwinionego w przedmiocie zawieszenia postępowania na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 128 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej powoływana jako: u.s.p.)

postanowił:

nie uwzględnić wniosku obrońcy obwinionego o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 6 września 2023 r. obrońca obwinionego wniósł o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego z uwagi na treść postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2023 r., sygn. akt II NSNc 65/23, mocą którego na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwrócono się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z wnioskiem o rozpatrzenie następującego pytania prawnego: "Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Europejskiej w związku z art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych Europejskiej, sprzeciwia się przepisom prawa krajowego, przewidującym, że ostatniej instancji (Sąd Najwyższy) rozpoznający nadzwyczajny środek zaskarżenia (skargę nadzwyczajną) od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego orzeka w składzie obejmującym udział osoby (ławnika Sądu Najwyższego), która:

1. nie jest sędzią Sądu Najwyższego;
2. została powołana do pełnienia swej funkcji:
 - a) bezpośrednio przez władzę ustawodawczą - zwykłą większością głosów,
 - b) na podstawie ogólnych i nieweryfikowalnych kryteriów wyboru,
 - c) w procedurze pozbawionej możliwości sądowej kontroli powołania,
 - d) na okres 4-letniej kadencji;
3. i może zostać przez władzę ustawodawczą odwołana, co również nie podlega kontroli sądowej”.

W ocenie obrońcy obwinionego wskazane w pytaniu prejudycjalnym zastrzeżenia co do występowania w odniesieniu do ławników Sądu Najwyższego wystarczających gwarancji niezawisłości i bezstronności pozwalających wyzbyć się obiektywnemu obserwatorowi uzasadnionej wątpliwości co do niezależności organu w którym zasiadają od czynników zewnętrznych oraz neutralności względem ścierających się przed nim interesów są analogiczne do występujących w niniejszej sprawie. Wskazał nadto, że jest przekonany o subiektywnej bezstronności ławnika Sądu Najwyższego Pana Arkadiusza Sopaty powołanego do orzekania w tej sprawie.

Wskazując na zapewnienie jednolitego rozumienia warunków jakie w tym kontekście musi spełniać sąd w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej, w zw. z art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i konsekwencje uznania, że regulacje prawa krajowego nie odpowiadają wymogom wskazanych przepisów traktatowych i art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, tj. nienależytą obsadę sądu, obrońca obwinionego zawieszenie postępowania uznał tym samym za konieczne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek obrońcy obwinionego nie zasługiwał na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 22 § 1 k.p.k., jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, a w szczególności, jeżeli nie można ująć oskarżonego albo nie może on brać udziału w postępowaniu z powodu

choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody.

Wprawdzie ustawodawca nie sprecyzował zawartego w powyższym przepisie sformułowania „długotrwała przeszkoda”, gdyż określił jedynie istotę instytucji zawieszenia, tworząc tym samym katalog otwartych przyczyn warunkujących możliwość skorzystania z tej konstrukcji, który może być co do zasady uzupełniany - zarówno to na zasadzie analogii, jak i przez odwołanie do innych przepisów Kodeksu postępowania karnego oraz innych aktów prawnych - co nie oznacza jednak możliwości interpretacji powyższej normy poprzez zastosowanie wykładni rozszerzającej.

W orzecznictwie wyraźnie wskazuje się bowiem, iż czasowe wstrzymanie prowadzenia postępowania jest wyjątkowym układem procesowym i powyższe zasadne jest jedynie w przypadku wystąpienia długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania, która to przesłanka pozwala „na odróżnienie zawieszenia postępowania od innych form czasowego zatamowania biegu procesu i oznacza, że zaistnieniu przesłanki zawieszenia postępowania odpowiada tylko taka sytuacja, w której prowadzenie postępowania jest w ogóle niemożliwe, nie zaś taka, w której występują wprawdzie trudności w przeprowadzeniu postępowania, lecz nie wyłączają one takiej możliwości” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2020 r., sygn. akt I KZ 24/20, jak również: P. Hofmański, S. Zabłocki "Zawieszenie postępowania (art. 22 § 1 k.p.k.)", [w:] P. Hofmański, S. Zabłocki, Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych, LEX 2011).

Sam przy tym już charakter przykładowo wskazanych przez ustawodawcę w art. 22 k.p.k. okoliczności wskazuje, iż intencją ich wzorcowego wyliczenia było wyraźne zaakcentowanie, iż zawieszenie postępowania jest możliwe jedynie w sytuacji, gdy zaistniała obiektywna niemożność prowadzenia postępowania. Przeszkoda musi mieć zatem nie tylko długotrwały charakter, ale jednocześnie uniemożliwiać prowadzenie procesu i oba te elementy muszą pozostawać w koniunkcji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 1973 r., II KZ 171/73, OSNKW 1973/10, poz. 127; jak również: J. Kosonoga [w:] Kodeks

postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, art. 22).

W ocenie Sądu Najwyższego podnoszona we wniosku okoliczność wszczęcia procedury prejudycjalnej nie stanowi określonej w art. 22 § 1 k.p.k. długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania dyscyplinarnego wobec obwinionego sędziego. Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych nie zawiera w swej treści przepisu stanowiącego podstawę zawieszenia postępowania dyscyplinarnego w związku z prejudycjalnością. W podobny sposób kwestię tę rozstrzygnięto w pozostałych ustawach systemowych: prawo o notariacie, o prokuraturze, prawo o ustroju sądów wojskowych i ustawie o Sądzie Najwyższym. W orzecznictwie dyscyplinarnym wskazuje się, iż jakkolwiek wyliczenie przyczyn zawieszenia postępowania karnego w art. 22 § 1 k.p.k. nie jest wyczerpujące, to jednak krąg okoliczności, które można uznać za inne, tj. nie wymienione *expressis verbis* w tym przepisie, jest bardzo ograniczony, a „do kategorii „innej przyczyny” zawieszenia postępowania na mocy art. 22 § 1 k.p.k. nie można zaliczyć kwestii prejudycjalności (zob. postanowienie SN z 12.06.2003 r., SNO 30/03, LEX nr 471878). W postanowieniu z 19 października 2010 r. (WZ 45/10) Sąd Najwyższy podkreślił natomiast, że „powody zawieszenia postępowania podane w art. 22 § 1 k.p.k. mają charakter przeszkód natury faktycznej, nie dają natomiast podstaw do zawieszenia z uwagi na oczekiwanie na prejudykat czy orzeczenie w innej sprawie”.

Jako wyjątki od powyższej zasady wskazuje się w orzecznictwie przedstawienie przez sąd pytania prawnego na podstawie art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym. W takiej sytuacji rozstrzygnięcie sprawy jest uzależnione od prejudykatu w postaci orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (postanowienie SN z 12 czerwca 2003 r., SNO 30/03, LEX nr 471878). W piśmiennictwie słusznie podkreśla się jednak, że w takich przypadkach możliwość zawieszenia postępowania jest wątpliwa, z uwagi na samodzielność jurysdykcyjną sądu karnego, który zobligowany jest do samodzielnego rozważenia konstytucyjności przepisów, na jakich ma oprzeć swoje rozstrzygnięcie (zob. B. Nita, Zawieszenie postępowania karnego w związku z postępowaniem przed

Trybunałem Konstytucyjnym, PS 2000/1, s. 9). „W sytuacji, gdy sąd, niezależnie od wątpliwości innego sądu, dojdzie do przekonania o niezgodności z Konstytucją RP normy prawnej, którą ma zastosować, może bądź to powielić pytanie prawne, bądź też procedować dalej do czasu rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego. Ewentualnie - w razie tożsamości argumentów zawartych w skierowanym już pytaniu prawnym oraz identyczności konstytucyjnego wzorca kontroli - postępowanie odroczyć (zob. M. Wąsek-Wiaderek, M. Wąsek-Wiaderek, *Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego wobec kompetencji Trybunału Konstytucyjnego i trybunału europejskiego*, Lublin 2012).

Sięgnięcie po instytucję określoną w art. 22 k.p.k. uzasadnione jest również szczególnym wpływem postępowania karnego na postępowanie dyscyplinarne w kontekście terminów przedawnienia karalności poszczególnych przestępstw i przedawnienia przewinienia dyscyplinarnego (zob. postanowieniu Sadu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., II ZO 42/22).

Sąd Najwyższy aprobuje ugruntowane stanowisko doktryny w zakresie zawężającej wykładni art. 22 § 1 k.p.k. Na gruncie postępowania dyscyplinarnego nie można również tracić z pola widzenia jednej z naczelnych zasad procesu karnego, tj. zasady samodzielności jurysdykcyjnej, wyrażonej w art. 8 § 1 k.p.k., a znajdująca zastosowanie na gruncie niniejszej sprawy mocą art. 128 u.s.p., która ma zastosowanie w każdym przypadku procedowania przez sąd i na każdym etapie postępowania. Dopiero rozstrzygnięcia, które zostały wydane odpowiednio przez Trybunał Konstytucyjny lub Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, będą miały bowiem wpływ na treść danego rozstrzygnięcia sądu. Samo zainicjowanie procedury przed powyższymi organami nie stanowi rozstrzygnięcia innego sądu lub organu w myśl art. 8 § 1 k.p.k. Tylko wydane przez te organy orzeczenia, w związku z prawidłowo zainicjowaną procedurą, stanowią dla sądu procedującego w danym postępowaniu wiążące rozstrzygnięcia. Słuszność powyższego pogląd wspiera chociażby treść art. 540 § 2 i 3 k.p.k., który jednoznacznie wskazuje, w jakich sytuacjach i jakie rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego czy Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej będą miały wpływ na wznowienie postępowania (zob. D. Świecki (w:) B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki,

Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2021, art. 540).

Obrana przez obrońcę przyczyna w postaci wszczętej w oparciu o art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej procedury prejudycjalnej, dotyczy postępowania sądu ostatniej instancji rozpoznającego nadzwyczajny środek zaskarżenia (skargę nadzwyczajną) od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego orzekającym w składzie obejmującym udział ławnika Sądu Najwyższego w postępowaniu cywilnym. Należy zauważyć, że jakakolwiek odpowiedź przez TSUE na zadane przez sąd krajowy pytania prejudycjalne odnosi skutek jedynie wobec konkretnego stanu faktycznego, na kanwie którego doszło do ich zadania, wobec czego nieuprawnionym jest rozszerzająco traktować skutek prawny wydany w takiej konfiguracji procesowej orzeczenia.

Wątpliwości obrońcy obwinionego co do ławnika SN Arkadiusza Sopaty winna natomiast skutkować dostępną i możliwą czynnością procesową określoną w art. 41 k.p.k. w zw. z art. 44 k.p.k. w postaci wniosku o wyłączenie ławnika SN. Zarówno obrońca, jak i obwiniony zostali poinformowani o obsadzie ławniczej zarządzeniem z dnia 27 czerwca 2023 r., które rozpoczęło bieg terminu do złożenia wniosku o wyłączenie ławnika. Końcową datą tego terminu jest natomiast rozpoczęcie przewodu sądowego, chyba że przyczyna wyłączenia powstała lub stała się stronie wiadoma dopiero po rozpoczęciu przewodu.

Instytucja określona w art. 22 § 1 k.p.k. nie stanowi natomiast narzędzia weryfikacji, a korzystanie z niej w przyjęty świadczy o traktowaniu powyższej w sposób niezgodny z jej przeznaczeniem, doprowadzając do zniweczenia jej celu i zasadniczo stworzenia nieuzasadnionej blokady prowadzenia postępowania. Obrana za podstawę zawieszenia postępowania okoliczność, mającą uzasadniać czasowe przerwanie biegu postępowania, jawi się zatem jako pozorna.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[M. T.]

[ms]